

Τεχνολογικό
Πανεπιστήμιο
Κύπρου

Σχολή Επικοινωνίας και Μέσων
Ενημέρωσης

Πτυχιακή Εργασία

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ : ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 20^{ου} ΑΙΩΝΑ ΣΤΗ ΚΥΠΡΟ

Αθηνά Κακόψητου

Λεμεσός, 2018

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Αθηνά Κακόψητου, 2018

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται το ρομαντικό έρωτα στις συναισθηματικές σχέσεις και πώς αυτός επηρεάζεται από τις πολιτισμικές προοπτικές της κάθε κοινωνίας. Η μελέτη έχει στηριχθεί στη βιβλιογραφική επισκόπηση γύρω από τις πτυχές των συναισθηματικών σχέσεων το ρομαντικό έρωτα και την επιρροή της κοινωνίας σε αυτόν. Παράλληλα, εστιάζει στη λειτουργικοποίηση της Τριγωνικής Θεωρία του Έρωτα και πιο συγκεκριμένα στο ρομαντικό έρωτα που προκύπτει από αυτή μέσα από τον συνδιασμό των δύο εκ των τριών συστατικών της θεωρίας, το παθος και την οικειότητα. Ο θησαυρός της μελέτης αυτής είναι τα 26 γράμματα που αντάλλαξε ένα ερωτευμένο ετερόφυλλο ζευγάρι την περίοδο 1982 – 1984, στη Κύπρο. Η ανάλυση των γραμμάτων πραγματοποιήθηκε μέσω ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου. Τα ευρήματα της έρευνας παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά του ρομαντικού έρωτα, τις επιδράσεις του στην καθημερινή ζωή των ατόμων και αναδεικνύουν κοινωνικά και πολιτισμικά ζητήματα που αφορούν την Κυπριακή πραγματικότητα του 20^{ου} αιώνα. Τέλος, τα αποτελέσματα της έρευνας αποδεικνύουν πως οι κοινωνικές αξίες και οι κοινωνικοί θεσμοί όπως η οικογένεια, η κοινότητα, η θρησκεία, η εκπαίδευση και η στρατιωτική θητεία έρχονται και αυτά αντιμέτωπα με την επιθυμία του ερωτευμένου ζευγαριού να ζήσει και να απολάυσει αυτό που αισθάνεται.

ABSTRACT

This diploma thesis deals with romantic love in emotional relationships and how it is influenced by the cultural perspectives of every society. The study has been based on the bibliographic review of the aspects of emotional relationships, the romantic love and the influence of society on it. At the same time, it focuses on the functionalization of the Triangular Love Theory and more specifically on the romantic love that derives from it through the combination of two of the three components of theory, passion and intimacy. The treasure of this study is the 26 letters that exchanged a couple in love in the 1982-1984 period in Cyprus. The analysis of the letters was done through quality content analysis. The findings of the survey present the characteristics of romantic love, its effects on the everyday life of people and highlight social and cultural issues concerning the Cyprus reality of the 20th century. Finally, research results show that social values and social institutions such as family, community, religion, education and military service are also faced with the desire of the loved couple to live and enjoy what they feel.

ΑΦΙΕΡΩΣΗ-ΕΥΧΑΡΗΣΤΙΕΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αφιερώνεται στους φοιτητές του τμήματος Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου στους οποίους εύχομαι του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου, στους οποίους εύχομαι καλή σταδιοδρομία και καλή συνέχεια.

Η εργασία αυτή δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς τη βοήθεια της επιβλέπουσας μου Δρ.Αγγελική Γαζή στην οποία οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ και απεριόριστο σεβασμό και εκτίμηση.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους γονείς μου, στους οποίους αφιερώνω τη μελέτη μου καθώς διαδραματίζουν ένα πολυ σημαντικό ρόλο σε αυτή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΑΦΙΕΡΩΣΗ-ΕΥΧΑΡΗΣΤΙΕΣ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ	12
3.1 Συναισθηματικές σχέσεις	12
3.2 Κοινωνία και ρομαντικός έρωτας	14
3.3 Ρομαντικός έρωτας	17
3.4 Τριγωνική Θεωρία του Έρωτα	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	22
4.1 Εργαλείο	23
4.2 Η επιστολογραφία	24
4.3 Διαδικασία	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	26
5.1 Ρομαντικός έρωτας VS Συντροφικός Έρωτας	26
5.2 Κοινωνικοί θεσμοί και αξίες VS επιθυμία για ένωση	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	31
7.1 Επιπλέον έρευνα	34
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι κοινά αποδεκτό, πως οι ιστορίες αγάπης είναι ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον θέμα, κυρίως στις δυτικές κοινωνίες. Οι ιστορίες αγάπης, εμπεριέχουν ισχυρά και έντονα αισθήματα, αδρεναλίνη, πάθος, έρωτα, περιπέτεια, κάποιες φορές προκαλούν χαμόγελα και κάποιες άλλες δάκρυα. Στη σύγχρονη εποχή *δίνε τε περισσό τε ρο* σημασία στις ρομαντικές σχέσεις και αυτό συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την μετάβαση του γάμου από συμφέρον *σ ε* στον γάμο από έρωτα (Ferry, 2010). Αναπόφευκτα ο έρωτας είναι ένα από τα πιο ισχυρά συναισθήματα που υπάρχουν. Αυτό δεν αποτελεί λεκτική υπερβολή, καθώς ο άνθρωπος από ένστικτο γνωρίζει πως ένας μεγάλος έρωτας θα αποτελεί μία ξεχωριστή εμπειρία για αυτόν η οποία δεν θα μπορέσει να συγκριθεί με κάτι άλλο και θα στιγματίσει την ζωή του για πάντα (Johnson, 2013).

Οι ιστορίες αγάπης, διαφέρουν η μία από την άλλη, από εποχή σε εποχή για παράδειγμα η σεξουαλική επαφή στον προηγούμενο αιώνα ήταν η πράξη που ακολουθούσε μετά τον γάμο ενώ στη σημερινή εποχή αυτό ξεκινάει όχι μόνο πριν το γάμο αλλά γενικότερα από πολύ μικρή ηλικία. Αναφορικά με τις σύγχρονες συνθήκες, αρκετοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν πως αυτό είναι αποτέλεσμα της σύγχρονης καπιταλιστικής κοινωνίας η οποία δημιουργεί μία αμφίδρομη σχέση μεταξύ του έρωτα και της διαφήμισης. Η διαφήμιση στηρίζεται σε αρκετές περιπτώσεις στον έρωτα για την προσέλκυση δυνητικών καταναλωτών (π.χ Ημέρα Αγίου Βαλεντίνου) όμως και ο έρωτας μέσα από τις ποικίλες επιλογές και στερεότυπα που δημιουργεί η διαφήμιση εμπλουτίζεται και αυτός (Pouz, 1997). Αυτά, είναι κάποια στοιχεία τα οποία συνδέονται συνειρμικά στο άκουσμα της λέξης του έρωτα στη σύγχρονη κοινωνία. Αν όμως γυρίσουμε το χρόνο πίσω δεν υπάρχουν οι ίδιοι ακριβώς συνειρμοί.

Στη παρούσα έρευνα θεωρούμε πως ο έρωτας διαφέρει από κοινωνία σε κοινωνία και από εποχή σε εποχή, αν όχι ολοκληρωτικά τουλάχιστον. Σύμφωνα με την πάραπανω άποψη είναι και οι K. Lion & L. Lion, (1996) οι οποίοι υποστηρίζουν πως για την καλύτερη κατανόηση του ρομαντικού έρωτα χρειάζεται μία εξελεκτική προοπτική για τον πολιτισμό στον οποίο εξελίσσεται ο δεσμός. Έτσι λοιπόν, η έρευνα αυτή έχει σκοπό να μελετήσει τον ρομαντικό έρωτα στο πλαίσιο μίας συγκεκριμένης κοινωνίας και εποχής, στη προκειμένη περίπτωση αναφερόμαστε στη κυπριακή κοινωνία στα τέλη του 20ου αιώνα. Η προσέγγιση αυτή η προσέγγιση είναι πρωτότυπη καθώς το συναίσθημα του έρωτα δεν γίνεται πάντα κατανοητό μέσω των πολιτισμικών και κοινωνικών του χαρακτηριστικών και ως εκ τούτου οι προσεγγίσεις δεν είναι επαρκείς.

Το συναίσθημα του έρωτα, είναι ένα από τα πιο ισχυρά συναισθήματα τα οποία μπορεί να αισθανθεί ο άνθρωπος και έχει την δυνατότητα να δώσει νόημα σε όλη την ύπαρξη του ατόμου (Ferry, 2010). Η Fiser, (2016) αναφέρει «Είμαστε προγραμματισμένοι να ερωτευόμαστε, αυτό είναι ένα σύστημα του εγκεφάλου που εξελίχθηκε πριν από εκατομμύρια χρόνια», αυτό δικαιολογείται και από το γεγονός πως ο έρωτας είναι ένα βασικό στοιχείο για τη διαίωνιση του είδους. Η ισχύς και η σημασία του στη ζωή των ανθρώπων, οδήγησε την ερευνήτρια στην επιλογή του παρόντος θέματος.

Το θεωρητικό πλαίσιο αναφορικά με τις σχέσεις προέρχεται από την κοινωνική ψυχολογία και την κοινωνιολογική θεωρία των συναισθημάτων. Η έρευνα έχει ως αφετηρία μία εις βάθος βιβλιογραφική επισκόπηση η οποία διαχωρίζεται σε τρία μέρη: συναισθηματικές σχέσεις, κοινωνία και ρομαντικός έρωτας και το νόημα του έρωτα. Η μελέτη θα στηριχθεί στη Τριγωνική

Θεωρία του Έρωτα του Sternberg, (1996) η οποία θα αναπτυχθεί στο επόμενο κεφάλαιο. Ως μελέτη περίπτωσης θα χρησιμοποιηθεί η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου της επιστολογραφία ενός ετερόφυλου ζευγαριού την περίοδο 1982 - 1984, στη Κύπρο. Θα αναλυθούν 26 γράμματα που αποτελούν την ερωτική επιστολογραφία του ζευγαριού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Αναγκαιότητα μελέτης

Η παρούσα έρευνα είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς αναδεικνύει τις κοινωνικές και πολιτιστικές πτυχές των σχέσεων και των συναισθημάτων στην Κυπριακή κοινωνία. Ο τρόπος με τον οποίο ορίζομαστε, δομούμε την ταυτότητά μας, υπαγόμαστε σε ομάδες, αισθανόμαστε καθώς επίσης και ο τρόπος με τον οποίο συνάπτουμε σχέσεις και δεσμούς είναι αποτέλεσμα κοινωνικών και πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων. Σκοπός της έρευνας είναι η ανάδειξη αυτών των δομικών κοινωνικών χαρακτηριστικών και συστατικών της κυπριακής πραγματικότητας.

Ερευνητικό ερωτήμα

Με βάση τα πιο πάνω η μελέτη έχει δύο κεντρικά ερωτήματα:

Πώς βιώνεται ο ρομαντικός έρωτας ιστορικά;

*Η ανάδειξη των κοινωνικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών που επηρεάζουν τον τρόπο
σχετίζεσθαι στην κυπριακή κοινωνία στα τέλη του 20ου αιώνα.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας έρευνας επικεντρώθηκε σε τρία βασικά μέρη. Το πρώτο μέρος αναφέρεται στις συναισθηματικές σχέσεις και τη σημασία τους στη ζωή του ανθρώπου και πώς αυτές δομούνται. Στη συνέχεια, θα αναφερθούν τα κύρια συστατικά της κυπριακής κοινωνίας στα τέλη του 20ου αιώνα και ο ρόλος των συστατικών αυτών στο ρομαντικό έρωτα των πολιτών. Τέλος, στο τρίτο μέρος θα αναπτυχθεί ο ορισμός και παρουσίαση της έννοιας ρομαντικός έρωτας μέσω της χρήσης της θεωρίας της Τριγωνικής Θεωρίας του Έρωτα του Sternberg, (1996).

3.1 Συναισθηματικές σχέσεις:

Αρχικά, οι σχέσεις και πόσο μάλλον οι συναισθηματικοί δεσμοί είναι απαραίτητοι στον ανθρώπινο κόσμο διότι πως θα υπήρχε σήμερα ο κόσμος αν οι προγονοί μας κρατούσαν αποστάσεις μεταξύ τους (De Waal, 2010). Η παρόρμηση για τη δημιουργία ενός δεσμού είναι έμφυτη στο άτομο εφόσον οι δεσμοί και κυρίως οι συναισθηματικοί διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην επιβίωση του ατόμου (Johnson, 1983). Τη δεκαετία του 1960 ο John Bowlby συνέθεσε τη Θεωρία του Δεσμού η οποία υποστηρίζει πως από τη στιγμή που ένα βρέφος έρχεται στον κόσμο δημιουργεί δεσμούς (π.χ μάνα - παιδί) , οι οποίοι θα επηρεάζουν τις σχέσεις που θα δημιουργήσει όταν ενηλικιωθεί. Λίγα χρόνια αργότερα η Ainsworth, (1978) στηριγμένη στη θεωρία του δεσμού αναφέρθηκε σε τρεις τύπους ερωτικής σχέσης: α) τύπος αποφυγής: όταν τα άτομα νιώθουν ανασφαλή να εμπιστευτούν και να δεσμευτούν με κάποιον, β) τύπος εμμονής: όταν το άτομο προσπαθεί σε υπερβολικό βαθμό να έρθει κοντά με ένα άλλο άτομο και γ) ασφαλής τύπος : όταν το άτομο χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό αυτοπεποίθησης τότε είναι πιο χαλαρός και άνετος στη σχέση του. Οι τρεις τύποι διαφέρουν στο τρόπο που βιώνουν την ερωτική τους σχέση όμως σχετίζονται με τις διαπροσωπικές σχέσεις και εμπειρίες σε σχέση με τους γονείς

τους (Hazan & Shaver, 1994). Ωστόσο, μία καλή συναισθηματική σχέση μπορεί να βοηθήσει το άτομο να αναπτύξει την αυτοπεποίθηση του (Luciano & Orth, 2016). Αυτό δεν είναι το μόνο που προσφέρει μία καλή σχέση. Σύμφωνα με τον Uchimo, (2004) η σταθερή συναισθηματική υποστήριξη μειώνει την αρτηριακή πίεση, βοηθάει να ενισχυθεί το ανοσοποιητικό σύστημα και είναι η μοναδική συνταγή για καλή υγεία και το αντίδοτο της γήρανσης. Επιπρόσθετα, η ανθρώπινη καρδιά και ο ανθρώπινος εγκέφαλος είναι ρυθμιζόμενοι να χρησιμοποιούν τον δεσμό τους έτσι ώστε να ισοροπήσουν μέσα τους την δυστυχία και τον φόβο τους (Johnson, 2013). Επιπλέον οι συναισθηματικές σχέσεις συμβάλλουν στην επανόρθωση, στην εξισσορόπιση των αρνητικών συναισθημάτων και ενισχύουν την ευτυχία του ατόμου (Johnson, 2013). Με αφετηρία τις παραπάνω θέσεις ο Cascioppo, (2008) υποστήριξε πως οι συναισθηματικές σχέσεις είναι ακόμη πιο σημαντικές στην σύγχρονη εποχή κυρίως της δυτικής κοινωνίας καθώς το καπιταλιστικό σύστημα έχει ως αποτέλεσμα την αποξένωση των ανθρώπων και έτσι οι ερωτικοί σύντροφοι είναι υποχρεωμένοι να γεμίσουν τα κενά που δημιουργούνται από αυτο.

Όσον αφορά την επιλογή του συντρόφου ο Γιωσαφάτ, (2014) υποστήριξε πως υπάρχουν δύο τύποι επιλογής: συμπληρωματική επιλογή και η αντίθετη επιλογή. Η συμπληρωματική επιλογή είναι όταν το άτομο επιλέγει ασυναίσθητα ένα σύντροφο ο οποίος μοιάζει με το γονιό του αντίθετου φύλου. Αν δηλαδή είναι γυναίκα τότε θα επιλέξει κάποιον που μοιάζει του πατέρα της και αν είναι άντρας θα επιλέξει κάποια που μοιάζει στη μητέρα του. Τα στοιχεία που μπορεί να μοιάζουν στο γονιό δεν είναι μόνο εξωτερικά χαρακτηριστικά αλλά πιο εξιδανικευμένα. Η αντίθετη επιλογή είναι όταν το άτομο επιλέγει για σύντροφό του κάποιον ο οποίος είναι εντελώς αντίθετος από το γονιό του αντίθετου φύλου. Επιπλέον ο Γιωσαφάτ, (2014) προσθέτει πως το άτομο προσελκύεται από άτομα τα οποία έχουν παρόμοια ψυχολογική κατάσταση στη πατριαρχική τους οικογένεια. Πιο συγκεκριμένα, στο σημείο αυτό ο Γιωσαφάτ, (2014) αναφέρεται σε παρόμοιο κοινωνικό -

οικονομική τάξη ή για τους ρόλους εντός της οικογενείας. Γενικότερα, γίνεται αντιληπτό πως η παιδική ηλικία είναι ένας από τους ισχυρότερους παράγοντες τόσο για την επιλογή του συντρόφου όσο και για τις ρομαντικές τους σχέσεις.

3.2 Κοινωνία και ρομαντικός έρωτας:

Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός πως οι πλείστες έρευνες που αναφέρονται στον ρομαντικό έρωτα υποστηρίζουν την διαπολιτισμική ισχύ του, δηλαδή πως η γενικότερη έννοια του ρομαντικού έρωτα απαντάται σε διάφορους πολιτισμούς ωστόσο αυτό δεν ακυρώνει το γεγονός πως μπορεί να υπάρχουν κάποιες μικρές διαφορές (Καφέτσιος, 2005). Μεγαλώνοντας σε μία κοινωνία τα άτομα υιοθετούν στάσεις, πιστεύω, αξίες για διάφορες πτυχές, θέλοντας και μη. Σύμφωνα με τον Bourdieu, (1972) το άτομο στην πορεία του χρόνο μέσα από την επαφή του με άλλα άτομα εσωτερικεύει κάποιες κοινωνικές νόρμες τις οποίες όταν ενηλικιωθεί τις εξωτερικεύει. Παράλληλα, ο Stone, (1988) υποστηρίζει πως ο ρομαντικός έρωτας στη δυτική κοινωνία είναι πολιτισμικά εξαρτημένος και πως η εμπειρία του ρομαντικού έρωτα δεν είναι κοινή σε όλους τους πολιτισμούς. Την παραδοχή αυτή υποστηρίζει και ο Brislin, (1980) αναφέροντας πως οι λαϊκές ρομαντικές ιστορίες χαρακτηρίζονται από πολιτισμικά ιδεώδη και συνήθως είναι προληπτικά ηθικά παραμύθια. Επιπλέον, οι K.Lion & L.Lion, (1996) σε έρευνα τους με θέμα τις πολιτισμικές προοπτικές στο ρομαντικό έρωτα καταλήγουν στο συμπέρασμα πως για να γίνει αντιληπτή μία εμπειρία ρομαντικού έρωτα χρειάζεται και μία εξελικτική προοπτική για το πολιτισμό στον οποίο έχει δημιουργηθεί ο δεσμός.

Με αφετηρία τα παραπάνω, οι επόμενοι παράγραφοι θα αναφέρονται στη κυπριακή κοινωνία στα τέλη του 20 αιώνα και τις επιδράσεις της στο ρομαντικό έρωτα.

Αρχικά, υπήρχε ένας γενικότερος κοινωνικός έλεγχος στην προσωπική ζωή του ατόμου. Οι επιλογές και οι συμπεριφορές που αφορούσαν την προσωπική ζωή του κάθε ατόμου καθορίζονταν κυρίως από την οικογένεια και τους κοινωνικούς κανόνες και αξίες στους οποίους λειτουργούσε η κοινότητα του (Νιτσιάκος, 1999). Σύμφωνα με τους κοινωνιολόγους στις Μεσογειακές περιοχές όλες οι σχέσεις δομούνταν και καθορίζονταν με βάση τη τιμή και τη ντροπή (Peristiany ed, 1965). Πιο συγκεκριμένα, η τιμή ήταν το πιο βασικό κοινωνικό στάτους της κοινωνία και όταν αυτή αμβλύνεται επιφέρει την ντροπή (Νιτσιάκος, 1999). Ένα από τα κύρια στοιχεία τα οποία θα μπορούσε να αλλοιώσει την τιμή ήταν η προγαμική σεξουαλική επαφή της γυναίκας. Το γυναικείο φύλο σύμφωνα με τον Νιτσιάκο, (1999) βρισκόταν κάτω από αυστηρό έλεγχο για την σεξουαλικότητα. Αυτό προέρχεται από το γεγονός ότι το βιολογικό φύλο θεωρείται και κοινωνικά κατασκευασμένο με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μία ασυμμετρία, όπου το ένα θεωρείται κατώτερο από το άλλο και αυτό είναι σχεδόν πάντα οι γυναίκες (Ντάβου, 2004). Επιπρόσθετα, στις πατριαρχικές κοινωνίες όπως ήταν τότε η κυπριακή υπήρχε ένας άτυπος κοινωνικός κανόνας συμπεριφοράς ο οποίος ήθελε το γυναικείο φύλο να μην φέρει ένσταση σε κοινωνικές απαγορεύσεις ενώ παράλληλα να διακρίνεται από ευγένεια, πραότητα, ευαισθησία, τρυφερότητα και σεμνότητα (Bakswick, 1973). Όσον αφορά το ρόλο του άνδρα, τα πράγματα διαφέρουν καθώς αυτός θα πρέπει να ήταν υπεύθυνος για την προστασία της τιμής της οικογένειας του και την οικονομική στήριξη σε αυτή (Ανδρέου, 2007). Όλα αυτά ισχύουν και στο βαθμό θρησκευτικότητας το οποίο χαρακτηρίζει την κοινωνία και ειδικότερα την οικογένεια εφόσον, η σεξουαλική επαφή τότε ήταν άμεσα συνδεδεμένη με την αναπαραγωγή της κοινωνίας η οποία είναι αποτέλεσμα του γάμου. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως η θρησκεία κατέχει ένα από τους πιο σημαντικούς ρόλους στη κυπριακή κοινωνία (Ανδρέου, 2007). Αυτό καθρεφτίζει και την αντίληψη των ατόμων πως η δημιουργία μιας συναισθηματικής σχέσης θα πρέπει να

τελειώνει με το μυστήριο του γάμου αφενός για να μην αλλοιωθεί η τιμή και αφετέρου ο γάμος θεωρείται η ολοκλήρωση της αγάπης. Εξίσου σημαντικό στοιχείο είναι πως οι γάμοι στη παραδοσιακή πατριαρχική κοινωνία της Κύπρου καθορίζονταν από τους γονείς και οι προτιμήσεις ή συναισθήματα των παιδιών παραγκωνίζονταν (Ανδρέου, 2007). Ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες για να πραγματοποιηθεί ο γάμος ήταν η παρθενία και η ακεραιότητα της γυναίκας (Ανδρέου, 2007). Επιπρόσθετα, ο γάμος εκτός από την θρησκευτική εγγύτητα στηριζόταν και σε οικονομικά κίνητρα παρά σε συναισθηματικό εγχείρημα μέχρι το τέλος του 20ου αιώνα (Giddens, 1990). Επομένως, γίνεται αντιληπτό πως οι σχέσεις πριν από το γάμο και βέβαια χωρίς την έγκριση των γονιών ήταν κοινωνικά παράνομες (Νιτσιάκος, 1999). Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός πως και με οι περιορισμοί και ο έλεγχος εκνευρίζουν το άτομο ωστόσο σε έρευνα της Jahoda, (1959) υποστηρίζεται πως όταν το άτομο έχει πλήρη ελευθερία για τις επιλογές του συντρόφου του τότε το άτομο μπερδεύεται και δεν μπορεί να αποφασίσει αλλά και να παλέψει για τον σύντροφό του. Παρόλα αυτά, αρκετοί ερευνητές αναφέρουν πως η κυπριακή κοινωνία άρχισε να εκσυγχρονίζεται με αργό ρυθμό στις αρχές του 20ου αιώνα και το αποκορύφωμα αυτού του εκσυγχρονισμού ήταν ο πόλεμος του 1974 (Χατζιβασιλέως, 2001). Έτσι λοιπόν, τα άτομα που έζησαν στην εποχή εκείνη αντιλαμβάνονταν τον έρωτα ως κάτι ξεχωριστό και μαγικό, γνώριζαν πως υπήρχαν εμπόδια ανάμεσα σε αυτό και τη κοινωνία έτσι όταν ο έρωτας “κτυπούσε την πόρτα” ήταν έτοιμοι να ρισκάρουν για να τον ζήσουν (Johnson, 2013). Ωστόσο, πέρα του εκσυγχρονισμού ένα στοιχείο το οποίο υπήρχε τότε αλλά εξακολουθεί να υπάρχει και στον 21ο αιώνα στην Κύπρο είναι πως οι γονείς ακόμη διατηρούν μερικό έλεγχο στις ζωές τους. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί η οικονομική υπόσταση της νέας να μην έχει τόση σημασία πλέον αλλά η οικονομική στήριξη από τους γονείς στο νεονύμφο ζευγάρι παραμένει ζωντανή καθώς και οι γονείς αλλά και το ζευγάρι θεωρούν πως η πρέπει να τους βοηθήσουν ιδιαίτερα στις αρχές του έγγαμου βίου (Intercollege, 2003).

3.3 Ρομαντικός έρωτας:

Αρχικά θα πρέπει να επισημανθεί πως στην παρούσα έρευνα έχει επιλεγθεί ο όρος ρομαντικός έρωτας και όχι ρομαντική αγάπη καθώς αρκετοί ερευνητές διακρίνουν το ένα με το άλλο. Στην περίπτωση αυτή επιλέχθηκε ο έρωτας καθώς είναι δύο ξεχωριστά πράγματα όμως στις πλείστες γλώσσες χρησιμοποιείται η ίδια η λέξη π.χ “love” όμως οι αρχαίοι Έλληνες ξεχώρισαν τις δύο έννοιες και έτσι η ελληνική γλώσσα είναι η πιο ξεκάθαρη για τις συγκεκριμένες έννοιες (Γιωσαφάτ, 2014). Η αγάπη ανταποκρίνεται σε όλους και αρκείται στην αγάπη χωρίς ανταπόδοση από την άλλη ο έρωτας ανταποκρίνεται και συνήθως περιορίζεται σε ένα άτομο και αναζητεί ανταπόδοση από αυτόν (Τσιάκου, 1972).

Ο έρωτας αποτελεί ένα μυστήριο το οποίο δεν το έχει λύσει κανείς μέχρι στιγμής (Johnson, 2013). “Τι είναι έρωτας;”, αυτή ήταν η πιο συχνή ερώτηση την οποία δακτυλογράφησαν οι πολίτες του Καναδά το 2012 στις διαδικτυακές πλατφόρμες αναζήτησης (Johnson, 2013). Ο ρομαντικός έρωτας σύμφωνα με τους Jankowiak & Fischer, (1992) είναι «κάθε έντονη έλξη που περιλαμβάνει την εξιδανίκευση του άλλου, μέσα σε ένα ερωτικό πλαίσιο, με την προσδοκία να διαρκέσει για κάποιο χρονικό διάστημα στο μέλλον». Σε μία έρευνα του Fehr, (1944) παρουσιάστηκαν κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του ρομαντικού έρωτα όπως εξιδανίκευση, ανησυχία για τον εραστή, έντονη επιθυμία να είναι μαζί συνεχώς οι ερωτευμένοι και να σκέφτονται συνέχεια ο ένας τον άλλον, ανάγκη για φυσική έλξη και η πεποίθηση ότι η εμπειρία αυτή προσφέρει σημαντικά στη ζωή του ατόμου.

Ακόμη, ο ρομαντικός έρωτας χαρακτηρίζεται και από μία επιτακτική αναγνώρισης από τον άλλον (Hatfield, 1988). Όταν το άτομο ερωτεύεται έχει ως στόχο να ανακαλύψει περισσότερο τον ίδιο του τον εαυτό μέσα από την σχέση του και μετά τον σύντροφο του. Επίσης, όταν ο ρομαντικός

έρωτας κτυπήσει την πόρτα του ατόμου, τότε αυτός διακατέχεται από συναισθήματα τα οποία δεν μπορεί να ελέγξει (Γαζή, 2012).

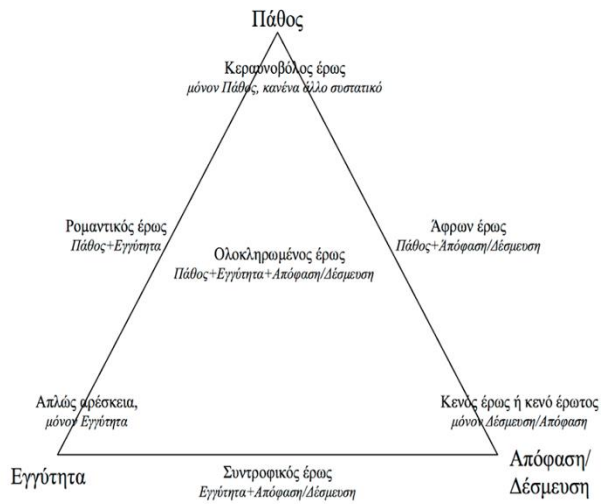
3.4 Τριγωνική Θεωρία του Έρωτα

Ο Sternberg, (1988) υποστηρίζει πως ο έρωτας είναι μία ιστορία στην οποία ο κάθε άνθρωπος μπορεί να γράψει σε αυτή και να ξαναγράψει. Έτσι λοιπόν, στα τα τέλη της δεκαετίας του 70' ο Sternberg, μελέτησε τις ερωτικές σχέσεις και κατέληξε στο συμπέρασμα πως η επιτυχία ενός ολοκληρωμένου έρωτα αποτελείται από τρία συστατικά : την εγγύτητα/ οικειότητα, το πάθος και τη δέσμευση. Με το συμπέρασμα του αυτό τα τρία αυτά συστατικά συγκρότησαν τη Τριγωνική Θεωρία του Έρωτα η οποία αποτελεί μέχρι σήμερα μία από τις σπουδαιότερες θεωρίες για τις αισθηματικές σχέσεις αγάπης καθώς εντοπίζει το σημείο που βρίσκεται το άτομο στην ρομαντική του σχέση.

Το συστατικό του πάθους αναφέρεται κυρίως στη σωματική έλξη και τη σεξουαλική κατανάλωση τα οποία αποτελούν τόσο κίνητρο όσο και στοιχείο των ερωτικών σχέσεων (Sternberg, 1986). Ακόμη, οι Hatfield και Walstret, (1981) όρισαν το πάθος ως “μία κατάσταση έντονης επιθυμίας για ένωση με τον άλλον”.

Η συνιστώσα της απόφασης και της δέσμευσης καθορίζεται σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο όταν κάποιος είναι ερωτευμένος με κάποιον άλλον και μακροπρόθεσμο επίπεδο είναι η θέληση και η ελπίδα η δέσμευση αυτή να διατηρήσει τον έρωτα αλλά και να διατηρηθεί η σχέση (Sternberg, 1986).

Η τρίτη συνιστώσα είναι η οικειότητα η οποία συμβολίζεται από τα αισθήματα τα οποία προάγουν την εγγύτητα, τη δεσμευτικότητα και τη συνάφεια της σχέσης (Sternberg, 1986).

Εν τέλει, ο Sternberg, (1986) υποστηρίζει πως και τα τρία συστατικά είναι σημαντικά και η σημασία τους αυτή διαφέρει από σχέση σε σχέση και με το

πέραςμα του χρόνου τα στοιχεία αυτά να διαφέρουν σε μία δεδομένη στιγμή της σχέσης.

Στο πιο κάτω σχήμα παρουσιάζεται το τρίγωνο.

Σχήμα 1 :Γραφική αναπαράσταση της Η Τριγωνική θεωρία της Αγάπης.

Τα τρία αυτά στοιχεία αποτελούν τις βάσεις ενός ισόπλευρου τριγώνου όπου ανάλογα με το βαθμό που υφίσταται το κάθε ένα στο άτομο τότε διαμορφώνεται ανάλογα και το τρίγωνο. Στην συνέχεια, στήριξε την θεωρία του με τα είδη των σχέσεων που προκύπτουν όταν στην σχέση παρουσιάζεται μόνο ένα συστατικό. Αυτά τα είδη είναι τα εξής:

Nonlove: στη σχέση αυτή απουσιάζουν και τα τρία συστατικά (Sternberg, 1986).

Σχέση συμπάθειας: βασίζεται στο αίσθημα της εγγύτητας. Το συγκεκριμένο είδος σχέσης εμφανίζεται κυρίως σε φιλικές σχέσεις ή σε λευκούς γάμους (Κουρδούτης, 2004).

Κεραυνοβόλος έρωτας: το είδος αυτό είναι γνωστό και ως ο έρωτας με την πρώτη ματιά και στηρίζεται αποκλειστικά στην ισχύ του πάθους. Ωστόσο δεν *α ν τ α π ε ξ έ ρ χ ε τ α ι* σε δυσκολίες και χάνεται βραχυπρόθεσμα. Ακόμη, αποτελείται από έντονα κι εμφανή ψυχοβιολογικά συμπτώματα π.χ χτυποκάρδι (Χόνδρου, 2016).

Κενός έρωτας: εδώ εμφανίζεται μόνο η ανάγκη για δέσμευση απο το άτομο. Είναι οι σχέσεις οι οποίες μένουν στάσιμες για χρόνια αλλά έχουν χάσει τόσο την αμοιβαία αισθηματική εμπλοκή όσο και την σωματική έλξη (Sternberg, 1986). Συνήθως είναι οι σχέσεις που δημιουργούνται μέσω

συννοικεσίων και αναγκαστικών επιλογών, που καθορίζονται από τις κοινωνικές επιταγές (Μ α ρ ί α Α θ α ν α σ ι ά δ ο υ).

Όταν το άτομο χαρακτηρίζεται από δύο συστατικά, τότε εμφανίζονται οι πάρα κάτω μορφές:

Ρομαντικός έρωτας: χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη της οικειότητας και του έντονου πάθους. Ο ρομαντικός έρωτας εμφανίζεται κυρίως στα πρώτα στάδια της σχέσης και παρουσιάζει έντονη σεξουαλική διέγερση. Σύμφωνα με την Κοκκινάκη, (2006) το πάθος στο ρομαντικό έρωτα έχει πιο καθοριστικό ρόλο παρά η εγγύτητα. Ακόμη, οι ρομαντικοί εραστές δεν καθορίζονται μόνο από τη φυσική έλξη αλλά είναι και συναισθηματικά συνδεδεμένοι μεταξύ τους (Sternberg, 1986). Επιπλέον ο Sternberg, (1986) προσθέτει πως ο ρομαντικός έρωτας μοιάζει με κλασικό έργο τέχνης όπως τον Ρωμαίο και την Ιουλιέτα. Ακόμη, στη προκειμένη δέσμευση, το συστατικό του πάθους προσελκύει το άτομο στη σχέση και η συνιστώσα της οικειότητας βοηθά στη διατήρηση της σχέσης (Sternberg, 1986).

Συντροφικός έρωτας: είναι αποτέλεσμα της εγγύτητας και της δέσμευσης που αισθάνεται το άτομο. Ουσιαστικά, απουσιάζει η ερωτική έλξη αλλά υπάρχει η οικειότητα, τρυφερότητα, ασφάλεια, στήριξη. Η μορφή αυτή παρουσιάζεται συνήθως στους μακροχρόνιους γάμους (Κουρδούτης, 2004).

Άφρονας έρωτας/ επιπόλαιος έρωτας: στην μορφή αυτή εμφανίζεται έντονο πάθος το οποίο οδηγεί το άτομο στην ανάγκη για δέσμευση με το σύντροφό του. Σύμφωνα με τον Παναγιώτη Κορδούτη, 2004 τα άτομα τα οποία βιώνουν τον άφρονα έρωτα και συνήθως είναι η συνέχεια του Κεραυνοβόλου έρωτα.

Όταν η σχέση εμφανίζει σε υψηλό βαθμό και τα τρία συστατικά τότε χαρακτηρίζεται από τον Ολοκληρωτικό έρωτα. Στο σημείο αυτό υπάρχει απόλυτη γεωμετρική αρμονία στο τρίγωνο και το εμβαδόν του μεγαλώνει. Το είδος αυτό αποτελεί μία σπάνια μορφή στις αισθηματικές σχέσεις,

ωστόσο σύμφωνα με τον Sternberg, (1986) τα ζευγάρια αυτά μπορούν και θέλουν να έρχονται σε έντονη και παθιασμένη σεξουαλική επαφή και μετά από 15 χρόνια σχέσης. Ακόμη υποστήριξε πως τα άτομα αυτά στην σκέψη για το τι θα προκύψει στο μέλλον φαντάζονται και επιθυμούν να απολαμβάνουν την ζωή τους μόνο μαζί με το σύντροφο τους. Ωστόσο, πρόσθεσε πως η επίτευξη του ολοκληρωτικού έρωτα δεν αποτελεί εγγύηση ότι θα διαρκέσει. Ο Sternberg, (1986) τονίζει, ότι όσο ωραίο και ιδανικό είναι να βρεις και να ζήσεις έναν Ολοκληρωμένο Έρωτα, άλλο τόσο δύσκολο και επίπονο είναι να τον διατηρήσεις.

Καταληκτικά η βιβλιογραφική επισκόπηση και η Τριγωνική Θεωρία του Έρωτα έχουν επιλεγθεί έτσι ώστε να συμβάλλουν στην εις βάθος ανάλυση και κατανόηση της επιστολογραφία ενός νεαρού ζευγαριού στα τέλη του 20ου αιώνα στη Κύπρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογία αποτελεί το εργαλείο που θα μας βοηθήσει να απαντήσουμε στα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης καθώς σε αυτή στηρίζεται ο ερευνητής για να εκπονήσει την έρευνα και εν τέλει να την παρουσιάσει (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008). Έτσι λοιπόν, για την παρούσα έρευνα έχει επιλεγθεί η ποιοτική προσέγγιση. Με βάση τον προβληματισμό της έρευνας η ποιοτική προσέγγιση θα μπορούσε να οριστεί και ως η καταλληλότερη καθώς όπως

χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ιωσηφίδης, (2008): “Οι ποιοτικές μέθοδοι εφαρμόζονται σε ερευνητικά εγχειρήματα και προσεγγίσεις που έχουν ως βασικό στόχο τη διερεύνηση των νοημάτων και των αναπαραστάσεων που αποδίδουν τα υποκείμενα σε κοινωνικά φαινόμενα και διαδικασίες.”. Επιπρόσθετα, στις ποιοτικές έρευνες ο ρόλος του ερευνητή είναι ακόμη πιο σημαντικός καθώς “είναι ο ερευνητής που θα ζωντανέψει τα ουσιώδη στοιχεία της έρευνας και θα κρίνει τι να συμπεριληφθεί στα αποτελέσματα και τι όχι” (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008).

4.1 Εργαλείο

Το εργαλείο με το οποίο θα πραγματοποιηθεί η έρευνα είναι η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου με τη διαδικασία της επαγωγικής κατηγοριοποίησης. Αρχικά, η ανάλυση περιεχομένου ήταν ένα εργαλείο της ποσοτικής προσέγγισης, ωστόσο πρωτοεμφανίστηκε ως ποιοτικό εργαλείο πριν από 20 χρόνια σε μια διαχρονική μελέτη για τις ψυχοκοινωνικές συνέπειες της ανεργίας (Ulrich, Hausser, Mayring κ.ά., 1985). Ακόμη, η μέθοδος χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών του περιεχομένου, των χαρακτηριστικών του πομπού της επικοινωνίας, των χαρακτηριστικών των αποδεκτών της επικοινωνίας και των επιπτώσεών της όλης διαδικασίας σε αυτούς, με απώτερο στόχο την εξαγωγή εγκύρων συμπερασμάτων (Βάμβουκας Μ., 2002). Παράλληλα, η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται κυρίως όταν το δείγμα είναι κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου αλλά και οποιοδήποτε επικοινωνιακό μήνυμα, σε όποια μορφή αυτό παρουσιάζεται (Κυριατζή, 2011).

Ο Mayring, (2000) έχει αναπτύξει δύο κεντρικές προσεγγίσεις για τη διαδικασία ανάλυσης και δημιουργία των κατηγοριών, την επαγωγική κατηγοριοποίηση (inductive category development) και την επαγωγική εφαρμογή κατηγοριοποίησης (deductive category application). Η πρώτη

προσέγγιση έχει ως βασική ιδέα να διαμορφωθεί ένα κριτήριο προσδιορισμού, το οποίο στηρίζεται στο θεωρητικό υπόβαθρο και το ερευνητικό ερώτημα, και καθορίζει τις πτυχές του υλικού. Έπειτα, εφόσον το υλικό έχει επεξεργαστεί οι κατηγορίες είναι προσωρινές. Ακολουθεί μία διαδικασία ανατροφοδότησης όπου οι κατηγορίες αναθεωρούνται, και μειώνονται στις κύριες κατηγορίες και ελέγχονται ως προς την αξιοπιστία τους. Η δεύτερη προσέγγιση, η deductive category application, έχει ως βασική ιδέα να καθοριστούν σαφείς ορισμοί, παραδείγματα και κανόνες κωδικοποίησης για κάθε κατηγορία έκφρασης που προέρχονται από το θεωρητικό πλαίσιο. Αυτοί οι ορισμοί κατηγοριών εγγράφονται μαζί σε μια ημερήσια διάταξη κωδικοποίησης (Mayring, 2000). Τέλος, στη προκειμένη περίπτωση έχει επιλεγθεί η δεύτερη προσέγγιση.

4.2 Η επιστολογραφία

Θα μελετηθούν 26 γράμματα τα οποία προέρχονται από μία συναισθηματική σχέση ενός ετερόφυλου ζευγαριού την περίοδο 1982 - 1984, στην Κύπρο. Πιο συγκεκριμένα, τα γράμματα αυτά γράφτηκαν από μία μαθήτρια 17 ετών και ένα φαντάρο 19 ετών, οι οποίοι διατηρούσαν μια κρυφή σχέση από την οικογένεια τους και το κοινωνικό τους περίγυρο. Οι δύο πρωταγωνιστές της ιστορίας κατοικούσαν σε ένα χωριό της Λεμεσού. Η επιστολογραφία τους, ήταν ο μόνος τρόπος επικοινωνίας για το νεαρό ζευγάρι καθώς δεν είχαν αρκετά περιθώρια για να συναντά ο ένας τον άλλον αφενός λόγω της στρατιωτικής θητείας του νέου άντρα και αφετέρου α φ ε τ ε ρ ο υ εξαιτίας του ότι η σχέση τους ήταν κρυφή και για το τότε κοινωνικά δεδομένα “παράνομη”. Η ρομαντική ερωτική αυτή ιστορία είναι αρκετά ενδιαφέρουσα εφόσον για δύο σχεδόν χρόνια το ζευγάρι αλληλογραφούσε και διατηρούσε έντονα συναισθήματα ο ένας με τον άλλον, ενώ παρουσιάστηκαν αρκετά εμπόδια στη σχέση τους και μερικά από αυτά είναι ευδιάκριτα στα

γράμματα. Μέσα από την συστηματική ανάγνωση αυτής της ρομαντικής, ερωτικής ιστορίας αναδύονται στοιχεία τα οποία μπορούν να επιλύσουν τον βασικό προβληματισμό της παρούσας έρευνας. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί η υπο διερεύνηση επιστολογραφία είναι πρωτότυπη και ότι η τότε σχέση διατηρείται αβίαστα έως σήμερα. Όσον αφορά γενικότερα τα ερωτικά γράμματα και την ανάλυση τους ο Deane (2003), αναφέρει πως πρέπει να διαβάζονται διαδοχικά και με τη σωστή χρονική κατάταξη.

4.3 Διαδικασία

Αρχικά, πραγματοποιήθηκε μία συστηματική ανάγνωση όλων των γραμμάτων έτσι ώστε να γίνουν αντιληπτά όσο το δυνατότερο όλα τα κρυμμένα νοήματα. Έπειτα, σε συνδυασμό με το θεωρητικό υπόβαθρο και κυρίως το ρομαντικό έρωτα, τα ευρήματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης αλλά και την κρίση του ερευνητή δημιουργήθηκαν δύο κατηγορίες. Στη συνέχεια συλλέχθηκαν τα στοιχεία ή καλύτερα τα λόγια τα οποία παρουσιάζουν με σαφήνεια την ύπαρξη των κατηγοριών στα γράμματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα ποιοτικά δεδομένα που προέκυψαν μέσα από την ανάλυση περιεχομένου. Μετά από τη συστηματική ανάγνωση των γραμμάτων έχουν προκύψει δύο βασικές κατηγορίες, οι οποίες είναι άμεσα συσχετιζόμενες με το θεωρητικό υπόβαθρο και πιο συγκεκριμένα το θέμα του ρομαντικού έρωτα.

Ο ρόλος των κατηγοριών είναι πολύ σημαντικός όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Berelson, (1952): “Η ανάλυση περιεχομένου εξαρτάται από τις κατηγορίες που διαμορφώνονται”. Έτσι και στη προκειμένη περίπτωση η διαμόρφωση των δύο κατηγοριών έχουν καθοριστικό ρόλο στην

ολοκλήρωση και αξιοπιστία της έρευνας. Στις επόμενες παραγράφους θα ακολουθήσουν οι δύο κατηγορίες, μία μικρή επεξήγηση για τη κάθε μία και τα ευρήματα από τα γράμματα που αντιστοιχούν σε αυτές.

6.1 Πρώτη κατηγορία:

Ρομαντικός έρωτας VS Συντροφικού έρωτα

Η κατηγορία αυτή αναφέρεται στα στοιχεία που αποδεικνύουν πως οι δύο αυτοί νέοι διακατέχονται από το ρομαντικό έρωτα και τα συστατικά τα οποία τον αποτελούν. Πιο συγκεκριμένα ο ρομαντικός έρωτας γίνεται αντιληπτός καθώς αναφέρονται στην έντονη επιθυμία να ειδωθούν, να μιλήσουν, πως η μόνη τους σκέψη είναι σχέση τους, οι όμορφες στιγμές τους, τα αισθήματα που τους προκαλεί αυτό, πόσο πολύ θέλει να γνωρίσει ο ένας τον άλλον. Υπερισχύει η φαντασίωση τους και ένα έντονο πάθος. Τα στοιχεία αυτά υπάρχουν σχεδόν σε όλα τα γράμματα. Παράλληλα, γίνεται αντιληπτό πως για να μπορέσει να ολοκληρωθεί αυτός ο έρωτας και το ζευγάρι να μπορέσει να τον ζήσει θα πρέπει να δεσμευτεί επίσημα, δηλαδή να αρραβωνιαστούν και να παντρευτούν. Έτσι λοιπόν, ασκείται μία έντονη πίεση στο ζευγάρι τόσο από το περίγυρο τους όσο όμως και πίεση που προέρχεται από τον έναν προς τον άλλον. Αυτό είναι αντιληπτό στα περισσότερα γράμματα καθώς η επιλογή της επίσημης δέσμευσης είναι σχεδόν αναγκαστική εφόσον δεν υπάρχει άλλη λύση για αυτούς προκειμένου να ζήσουν τον έρωτά τους.

Ευρήματα

Γρ.1. Άντρας. “όπου και να είμαι σε σκέφτομαι συνέχεια και θυμάμαι συνέχεια τις κρυφές συναντήσεις μας... πολλές φορές δεν αντέχω την απόσταση μεταξύ μας και αφήνω να πέσουν κάποια δάκρυα... κάποτε θα τελειώσω τον στρατό και θα σμίξουμε για πάντα”

Γρ.2. Γυναίκα. “Σε αγαπώ πολύ δεν μπορώ άλλο να ζω μακριά σου”

Γρ.4 . Άντρας. “αν σε χάσω θα χαθώ από τον κόσμο γιατί είμαι ξετρελλαμένος μαζί σου”

Γρ.5. Γυναίκα. “δεν πειράζει αν έχουμε δύο χρόνια μπροστά μας, θα περάσουμε γρήγορα...αν αρραβωνιαστούμε μετά από δύο χρόνια θέλω ξέρεις πως θα ζήσουμε ευτυχισμένοι όλη μας τη ζωή, πόσο πολύ το περιμένω”

Γρ.7. Γυναίκα. “παντού νιώθω έντονα την παρουσία της αγαπημένης σου μορφής... είσαι ο πιο όμορφος φαντάρος...σε αγάπησα και σε αγαπώ εσύ μου έμαθες τι είναι αγάπη... ελπίζω στην επόμενη άδεια σου να σε δω έστω και για λίγο...δεν μπορώ να κοιμηθώ γιατί συνέχεια κάνω όνειρα για ‘μας”

Γρ.8. Γυναίκα. “όταν σε είδα από μακριά στην εκκλησία η καρδιά μου άρχισε να κτυπά σαν τρελή και ήθελα να φωνάξω πόσο σε αγαπώ μέσα σε όλο τον κόσμο”

Γρ.9. Άντρας “κάθε δυσκολία μου φαντάζει μηδενική γιατί ξέρω ότι έχω δίπλα μου εσένα...μου δίνεις δύναμη και μπορώ να αντιμετωπίσω το οτιδήποτε”

Γρ.12. Άντρας. “ζούμε και οι δύο σε ένα δικό μας κόσμο γεμάτο αγάπη...σε θέλω συνεχώς...η μεγαλύτερη ευτυχία είναι όταν εκπληρωθούν τα όνειρα μας και μπορέσουμε να είμαστε για πάντα μαζί...σκέφτομαι όταν θα φέρουμε στον κόσμο την δεύτερη μεγάλη μας ευτυχία, τα παιδιά μας”

Γρ.12. Άντρας. “θέλω να σου πω πως σχεδόν όλοι κάνουν σχέσεις για να κάνουν έρωτα και μετά το διαλύουν, μαζί μου δεν θέλω να πιστέψεις κάτι τέτοιο ενώ θα μπορούσα αλλά αν κάνουμε δεν θα είμαι σαν αυτούς τους τύπους”

Γρ.15. Γυναίκα. “όταν είμαστε μαζί δεν θέλω να φύγουμε ο ένας από τον άλλον αλλά οι συνθήκες δεν μας το επιτρέπουν...θα κάνουμε υπομονή να ολοκληρώσουμε την αγάπη μας”

Γρ.16. Γυναίκα. “σ’αγαπώ και δεν μπορώ χωρίς εσένα...βλέπω ερωτευμένα ζευγάρια στο δρόμο και στεναχωριέμαι που δεν μπορούμε να είμαστε και εμείς...θα κάνουμε υπομονή”

Γρ.18. Γυναίκα. “είσαι η μόνη μου σκέψη, εσύ θα με κάνεις ευτυχισμένη”

Γρ.19. Γυναίκα. “πεθύμησα τη ζεστή σου αγκαλιά και να πάρω τα γλυκά σου τα φιλιά...αν το θέλεις και εσύ να αρραβωνιαστούμε πιο νωρίς γιατί δεν θα αντέξουμε άλλο χωριστά”

Γρ.20. Άντρας. “νομίζω είναι η καλύτερη λύση να αρραβωνιαστούμε γιατί σε αγαπώ τόσο πολύ και δεν μπορώ άλλο και φοβάμαι μην σε χάσω”

Γρ.21. Άντρας. “Με αγαπάς ή έπαψες να αισθάνεσαι για μένα; δεν ξέρω σε έχω πεθύμησει τόσο πολύ που μερικές φορές τρελαίνομαι...δεν ξέρεις πόσο λαχταρώ να αρραβωνιαστούμε και θα κάνω το παν για αυτό”

Γρ.22. Γυναίκα. “μην ανησυχείς αγάπη μου είμαι δική σου και εσύ δικός μου, σε λατρεύω κάθε μέρα πιο πολύ”

Γρ.23. Γυναίκα. “όταν ήρθε ο πατέρας μου από το εξωτερικό ήταν η ευκαιρία μας και στεναχωρήθηκα που δεν αρραβωνιαστήκαμε και θέλω ακόμη γιατί δεν αντέχω άλλο να κρυβόμαστε και σχεδόν να μην βλέπομαστε”

Γρ.24. Άντρας. “πλέον σε βλέπω πιο συχνά αλλά όσο και αν σε βλέπω από μακριά δεν σε χορταίνω θέλω να σε έχω συνεχώς δίπλα μου στα πάντα και για πάντα”

Γ ρ .25. Γ υ ν α ι κ α . “θα τα καταφέρουμε γιατί αγαπιόμαστε και αυτό έχει σημασία”

6.2 Δεύτερη κατηγορία:

Κοινωνικοί θεσμοί και αξίες VS επιθυμία για ένωση

Η δεύτερη κατηγορία αναφέρεται στις κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες που επικρατούσαν εκείνη την εποχή και εμφανίζονται στην επιστολογραφία του ζευγαριού. Ενδιαφέρον, αποτελεί το γεγονός ότι οι θεσμοί και οι αξίες έρχονται αντιμέτωπα με την επιθυμία του νεαρού ζευγαριού να ενωθεί, να συναντηθεί, να κάνει πράγματα μαζί, να επικοινωνήσει και πολύ απλά να ζήσει “ελεύθερα” αυτό που αισθάνονται. Οι θεσμοί και οι αξίες που γίνονται αντιληπτές μέσα από τα γράμματα είναι η θρησκεία, η οικογένεια και ο ρόλος τους στην επιλογή του συντρόφου, η τιμή, το κοινωνικό στάτους εντός της κοινότητας αλλά και η αντιμετώπιση και η διαχείριση της κοινότητας.

Ευρήματα

Γρ.5. Γυναίκα “έρχεσαι στο χωριό και είναι δύσκολο να συναντηθούμε”

Γρ.6. Άντρας. “ήθελα πάρα πολύ τις μέρες που ήμουν στο χωριό να βρισκόμασταν συνεχώς μαζί, δυστυχώς όμως δεν μπορούσαμε και ειδικά μόνο μία φορά...δεν έχουμε την ελευθερία να μιλήσουμε μεταξύ μας όταν βρισκόμαστε μπροστά σε άλλους και συμπεριφερόμαστε σαν να είμαστε δύο ξένοι”

Γρ.8. Γυναίκα. “ήμουν πολύ χαρούμενη που ήσουν στο χωριό για πέντε μέρες ...αλλά αυτό που με βασανίζει είναι εφόσον αγαπιόμαστε γιατί δεν μπορούμε να μιλούμε μπροστά σε άλλους;”

Γρ.9. Γυναίκα. “θέλω να ξέρω τι μπαίνει ανάμεσα μας...η μητέρα μου ανησυχεί λίγο από αυτό το θέμα και την καταλαβαίνω ότι είναι στεναχωρημένη γιατί ξέρεις ο κόσμος στο χωριό λίγο πολύ λέει πολλά για εμάς και λέει πως δεν με θέλουν οι δικοί σου ”

Γρ.10. Γυναίκα. “ήθελα να σου τηλεφωνήσω παρά να σου γράψω γράμμα αλλά δεν θέλω να με βλέπουν μέσα στον τηλεφωνικό θάλαμο...όταν μαθαίνω πως έρχεσαι στο χωριό και δεν μπορούμε να βρισκόμαστε στεναχωριέμαι και ακόμη περισσότερο όταν βρισκόμαστε τυχαία και πρέπει να είμαστε δύο ξένοι μπροστά στους άλλους”

Γρ.13. Άντρας. “άς τον κόσμο να λείει”

Γρ.14. Γυναίκα. “ο αρραβώνας της αδερφής σου με έκανε χαρούμενη γιατί τελικά πήρε αυτόν που αγαπά αλλά ταυτόχρονα στεναχωρήθηκα γιατί εγώ να μην μπορώ να ήμουν δίπλα σου σε μια τέτοια χαρά; αλλά το ότι η Σούλα αρραβωνιάστηκε τον Χριστάκη είναι καλό για μας ίσως μας βοηθήσει να αλλάξουν γνώμη οι δικοί σου... πολλές φορές τους βλέπω μαζί στο χωριό να πηγαινοέρχονται και αναρωτιέμαι και εγώ γιατί να μην είμαστε μαζί εγώ και ο Πανίκος”

Γρ.17. Άντρας. “Θέλω οι γονείς μου να μας δώσουν την ευχή τους με την θέληση τους, οι γονείς μου σε θέλουν πολύ και σε αγαπούν σε έχουν για το καλύτερο παιδί του χωριού, οι δικοί σου μπορεί να μην με θέλουν και αυτό το σκέφτομαι συνέχεια αλλά εγώ τους εκτιμώ και τους αγαπώ όπως και να χει”

Γρ.25. Άντρας. “θέλω να μου γράφεις το τι λέγεται στο σπίτι σου και τι ακούγεται πως λένε οι δικοί μου γιατί είναι όλα μπερδεμένα και κάποιιοι ανακατεύονται πολύ ανάμεσα μας...μπορεί να μπορώ να σε βλέπω από κοντά όταν έρχομαι στο χωριό αλλά κάνω παν για να σε δω από μακριά...ελπίζω οι δικοί μου να μην φέρουν αντίρρηση όταν έρθει η ώρα, τους έχω πει όμως πως εγώ δεν μπορώ να αλλάξω γνώμη για εσένα”

Οι δύο αυτές κατηγορίες είναι οι πιο σημαντικές της έρευνας αλλά και γενικότερα καταδεικνύουν την σημασία της κατανόησης των *κοινωνικοπολιτιστικών χαρακτηριστικών* μιας *κοινωνίας* μέσα από την ρομαντική ερωτική ιστορία. Η σχέση του

νεαρού ζευγαριού έχει καθοριστεί και επηρεαστεί από τις δύο αυτές κατηγορίες, οι οποίες είναι αρκετά βοηθητικές προς την κατανόηση των σχέσεων και του αντίκτυπού τους στην κυπριακή κοινωνία. Στο επόμενο κεφάλαιο ακολουθούν τα συμπεράσματα της ανάλυσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως έχει προαναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο να μελετήσει τα ισχυρά αισθήματα στον ρομαντικό έρωτα όπως αυτός αναλύεται βιβλιογραφικά και τα κοινωνικά στοιχεία της κυπριακής κοινωνίας τα οποία επηρεάζουν το δεσμό αυτόν και αναδεικνύονται μέσω των σχέσεων.

Έτσι λοιπόν, τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ποιοτική ανάλυση των γραμμάτων απαντούν στον προβληματισμό αυτό καθώς μέσα από τα ευρήματα παρουσιάζεται ξεκάθαρα η ισχύ και η δύναμη του ρομαντικού έρωτα όταν αυτός επέλθει. Πιο συγκεκριμένα, όταν το ζευγάρι βιώσει το ρομαντικό έρωτα χαρακτηρίζεται από έντονα συναισθήματα ο ένας για τον άλλον, επιθυμούν μία συνεχή επαφή με το ταίρι τους και όταν αυτή αντιμετωπίζει προβλήματα τότε υπάρχει μία έντονη φαντασίωση πως είναι μαζί, κάνουν πράγματα μαζί γενικότερα μοιράζονται διάφορες στιγμές οι οποίες είναι σημαντικές και επιθυμητές για αυτούς. Έπειτα, γνωρίζοντας πως οι νεαροί πρωταγωνιστές την περίοδο που γράφτηκαν τα γράμματα διατηρούσαν μία κρυφή σχέση η οποία στηριζόταν στην επιστολογραφία αλλά παράλληλα χαρακτηριζόταν από έντονο πάθος και οικειότητα. Όπως υποστηρίζει και Τριγωνική Θεωρία του Έρωτα, το συστατικό του πάθους προσελκύει το άτομο στη σχέση και η συνιστώσα της οικειότητας βοηθά στη διατήρηση της σχέσης. Πιο συγκεκριμένα, το πάθος είναι το στοιχείο το οποίο είναι αρκετά ε υ δ ι ά κ ρ η

τ ο στα γράμματα εφόσον σχεδόν σε όλα ανφέρεται το πόσο πολύ θέλει ο ένας τον άλλον και πως δεν μπορούν ζήσουν ο ένας μακριά από τον άλλον. Επιπρόσθετα, στο Γρ. 12. Άντρας, εμφανίζεται και η σεξουαλική έλξη η οποία όπως διακρίνεται δεν είχε πραγματοποιηθεί αλλά ήταν αρκετά επιθυμητή, τουλάχιστο από τον ένα πρωταγωνιστή. Όσο αφορά, το συστατικό της οικειότητας / εγγύτητας ήταν εξίσου ευδιάκριτο καθώς η συχνή επιστολογραφία αλλά και τα αισθήματα τρυφερότητας, αγωνίας φροντίδας υπάρχουν σε αρκετά γράμματα, για παράδειγμα Γρ.18 “σε σκέφτομαι όλη μέρα, ελπίζω να είσαι καλά...θα ήθελα να σου πω κάτι και να μην θυμώσεις, αλλά έχω παρατηρήσει πως πίνεις αρκετό τσιγάρο και αυτό δεν θα σου κάνει καλό για αυτό σε παρακαλώ αγάπη μου προσπάθα να το σταματήσεις”. Η οικειότητα στον ρομαντικό έρωτα είναι το συστατικό που βοηθάει στη δ ι α τ ή ρ σ η της σχέσης που το πάθος δημιουργεί (Sternberg, 1986). Έτσι και στη προκειμένη περίπτωση η σχέση αυτή διατηρήθηκε και με το τέλος της επιστολογραφία και ο ρομαντικός έρωτας μετεξελίχθηκε σε αγάπη μέχρι και σήμερα. Ακόμη, ο ρομαντικός έρωτας του νεαρού ζευγαριού, ήταν το ισχυρό τους όπλο για να αντιμετωπίσουν τη κοινωνία και την επιρροή της στις συναισθηματικές σχέσεις. Αυτό όμως που είναι αρκετά ενδιαφέρον είναι πως το ζευγάρι αναφέρεται συνεχώς στο συντροφικό έρωτα καθώς όπως αναφέρεται στα γράμματα είναι η μοναδική λύση για αυτούς να ζήσουν τον έρωτα τους. Πιο συγκεκριμένα, το ζευγάρι περιορίζεται σε ένα μεγάλο βαθμό μόνο στη επιστολογραφία παρά στη φυσική επαφή εφόσον αυτό δεν είναι εφικτό λόγω των αξιών και των θεσμών που επηρεάζουν το ρομαντικό έρωτα. Έτσι λοιπόν, ο συντροφικός έρωτας είναι η μόνη λύση για αυτούς, σε αρκετά γράμματα και οι δύο αναφέρουν χαρακτηριστικά “να αρραβωνιαστούμε γιατί είναι η μόνη λύση”. Η μόνη λύση για να μπορούν να συναντηθούν και να ερωτευτούν ελεύθερα. Αυτό, φ έ ν ε τ α ι να στεναχωρεί το ζευγάρι ιδιαίτερα όταν αντικρίζουν άλλα ερωτευμένα ζευγάρια τα οποία οι ίδιοι αποκαλούν “κανονικά” γιατί αυτά μπορούν να πάνε μία βόλτα ή να κρατήσουν ο ένας το χέρι

του άλλου σε δημόσιο χώρο. Τέλος, γίνεται αντιληπτό πως ο συντροφικός έρωτας και στη προκειμένη περίπτωση αναφερόμαστε στον αρραβώνα είναι μία απόφαση η οποία προέρχεται αφενός από πίεση αφετέρου και από δική τους θέληση ωστόσο το πρώτο υ π ε ρ υ σ χ ύ ε ι

Μέσα από τη δεύτερη κατηγορία και τα ευρήματα της έχουν διαφανεί κάποια βασικά κοινωνικά στοιχεία τα οποία επηρέαζαν τις συναισθηματικές σχέσεις την περίοδο εκείνη και πόσο μάλλον τις σχέσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται από το ρομαντικό έρωτα. Τα στοιχεία αυτά είναι οι αξίες όπως η κοινωνική απαγόρευση των προγαμιαίων σχέσεων. Επιπλέον, στη δεύτερη κατηγορία παρουσιάζονται και τα κοινωνικά στοιχεία τα οποία επηρεάζουν την υπόσταση του κάθε φύλου ξεχωριστά Γρ.10 “δεν ήθελα να με δουν στον τηλεφωνικό θάλαμο” το γράμμα αυτό γράφτηκε από την νεαρή γυναίκα και παρουσιάζει πως υπήρχε μία α σ σ υ μ ε τ ρ ί α μεταξύ των φύλων. Ακόμη, αυτό μπορεί να γίνει πιο αντιληπτό καθώς τα περισσότερα γράμματα τα οποία μιλούν για τον συντροφικό έρωτα και τον αρραβώνα προέρχονται από αυτήν καθώς ίσως η αποκάλυψη της σχέσης στους να επηρεάσει την τιμή της ίδιας αλλά και της οικογένειας της. Επόμενο στοιχείο είναι οι θεσμοί όπως είναι ο στρατός καθώς όπως έχει διαφανεί ότι η στρατιωτική θητεία έπαιξε σημαντικό ρόλο αφενός λόγω της απόστασης του ζευγαριού και τη δυσκολία για επικοινωνία και αφετέρου ο νεαρός άντρας εκφράζεται περισσότερο και δείχνει πιο ερωτευμένος όταν αντιμετωπίζει δυσκολίες στο στρατό. Ακόμη, μέσα από τα ευρήματα γίνεται αντιληπτός και ο ρόλος της κοινότητας και πιο συγκεκριμένα “τι θα πει ο κόσμος της κοινότητας”. Στο σημείο αυτό εμφανίζεται και η σημασία της τιμής και της ντροπής που έχουν αναφερθεί στο κεφάλαιο της βιβλιογραφικής επισκόπησης. Επιπλέον, καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει ο ρόλος της οικογένειας καθώς τον τελευταίο λόγο τον έχουν οι γονείς του ζευγαριού και αν αυτοί είναι αρνητικοί τότε το

ζευγάρι αντιμετωπίζει αρκετές δυσκολίες όπως αρνητικά συναισθήματα (στεναχώρια και άγχος).

Στη προκειμένη περίπτωση οι γονείς του νεαρού άντρα φαίνεται πως ε ί χ α αντίρηση για αυτή την σχέση και η απόψη τους προκαλούσε άγχος τόσο στο νεαρό κορίτσι όσο και στους δικούς της γονείς καθώς αυτό θα αποτελούσε ντροπή για την οικογένεια της.

Καταληκτικά, η αίσθηση του ρομαντικού έρωτα είναι κάτι πολυ όμορφο και αξέχαστο ωστόσο δεν πρέπει να παραγκωνίζεται ο ρόλος και οι νόρμες της κοινωνίας, εφόσον όπως έχει παρουσιαστεί πιο πάνω στα τέλη του 20ου αιώνα ο ρόλο τους είναι ισχυρός και αρκετά δυναμικός για να αλλάξει το τέλος μίας ρομαντική ερωτικής ιστορίας.

Μελλοντική έρευνα

Η έρευνα θα μπορούσε να αναπτυχθεί περαιτέρω μέσω της εμβάθυνσης της μελέτης των διαπροσωπικών σχέσεων και των συναισθημάτων στην Κυπριακή κ ο ι ν ν ω ν ί α και πάντα σε αντιδιαστολή με τα κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της εκάστοτε ιστορικής περιόδου στο νησί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

Ανδρέου, Α. (2007). *Η θέση της γυναίκας στην Κυπριακή κοινωνία, με έμφαση στην απασχόληση και τις προσπάθειες ενίσχυσής της*. (Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου 2007)

Γαζή, Α. (2012). Ρομαντική αγάπη, Нарκиссιστική Κουλτούρα και Εαυτός: η εξιδανικευμένη ουτοπία της Carrie Bradshaw για τον Big, στο Γαζή, Α. (επιμ.), *Sex and the City: Ταυτότητα και αναζήτηση νοήματος στη μετανεωτερική αφήγηση*, Αθήνα: Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις.

Γιωσαφάτ Ματθαίος (2014). *Να παντρευτεί κανείς ή να μη παντρευτεί*; Αθήνα: Αρμός.

Giddens, A, 2009. Κοινωνιολογία. Αθήνα: GUTENBERG.

Ισάρη, Φ. & Πούρκος, Μ. (2015). Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας Εφαρμογές στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση. *Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράματα και Βοηθήματα*.

Ιωσιφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μεθόδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Εκδόσεις : Κριτική

Καφέτσιος, Κ. (2005). *ΔΕΣΜΟΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ*. ΑΘΗΝΑ: τυπωθήτω.

Κυριαζή, Ν, 1999. *Η κοινωνιολογική έρευνα: Κριτική ανασκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Εκδόσεις τυπόθητω

Νιτσιάκος, Β. (1999). Ο έρωτας στην παραδοσιακή κοινωνία. *Δωδώνη*.

Ντάβου, Μ. (2004). Αναπαραστάσεις Ανδρών και Γυναικών Εικόνες του Συναισθήματος και της Σεξουαλικότητας Περιεχόμενα.

Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. . (2008). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις Methodology of qualitative research in social sciences and interviews. *Education*, 4(1), 1–10.

Σακαλάκη, Μ. (1984) *Κοινωνικές Ιεραρχίες και Σύστημα Αξιών. Ιδεολογικές Δομές στο Νεοελληνικό Μυθιστόρημα 1900-1980. Διδακτορική διατριβή*, Αθήνα, Κέδρος.

Johnson, S. (2013). *Το νόημα του έρωτα*. ΑΘΗΝΑ: GUTENBERG

Αγγλόφωνη:

Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*. Michigan: Free Press.

DION, K. K. and DION, K. L. (1996), Cultural perspectives on romantic love. *Personal Relationships*, 3: 5-17. doi:10.1111/j.1475-6811.1996.tb00101.x

Jacobs Bao, K., & Lyubomirsky, S. (2013). Making it last: Combating hedonic adaptation in romantic relationships. *Journal of Positive Psychology*, 8(3), 196–206. <https://doi.org/10.1080/17439760.2013.777765>

Sternberg, R., 1988. *The psychology of love*. New Haven: Εκδόσεις Yale University Press.

Sternberg, R.J., 1986, "A triangular theory of love.", *Psychological review*, vol. 93, no. 2, pp. 119-135.

Jahoda, G. (1959). Love, Marriage, and Social Change: Letters to the Advice Column of a West African Newspaper. *Africa*, 29(2), 177-190.

Hatfield E. (1982) Passionate Love, Companionate Love, and Intimacy. In: Fischer M., Stricker G. (eds) *Intimacy*. Springer, Boston, MA

Ilouz, E. (1997). *Consuming the romantic utopia*. California: University of California Press

Mayring, Philipp (2000). Qualitative Content Analysis [28 paragraphs]. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 1(2), Art. 20, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0002204>.

Neill, O. A. O., & Rothbard, N. P. (2017). IS LOVE ALL YOU NEED ? THE EFFECTS OF EMOTIONAL CULTURE , SUPPRESSION , AND WORK – FAMILY CONFLICT ON FIREFIGHTER RISK-TAKING AND HEALTH, 60(1), 78–108.